

C. 13-23. **11.** Encyclopedia dei Papi. – Roma, 2000. – 3 vol. – P. 509-529. **12.** Constitutional Chapter and Code of the Sovereign Military Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta. – Rome, 1961. **13.** Constitutional Chapter and Code of the Sovereign Military Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta. – Rome, Bollettino Ufficiale, 12.01.1998. **14.** Hafkemeyr Georg B. Der Malteserorden und die Volkerrechtsgemeinschaft / B. Hafkemeyr Georg // Der Joanniterorden der Malteserorden. Der ritterliche Orden des hl. Johannes vom Spital zu Jerusalem. Seine Geschichte, seine Aufgaben. – Koln: Wienand Verlag, 1988. – S. 432-433.

УДК 341.215

В. М. ОТРОШ

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СУВЕРЕННОГО ВІЙСЬКОВОГО ОРДЕНУ ГОСПІТАЛЬЄРІВ СВЯТОГО ІОАННА ЄРУСАЛИМСЬКОГО, РОДОСУ І МАЛЬТИ

Досліджуються особливості міжнародної правосуб'єктності Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти

Ключові слова: Суверенний Військовий Орден Госпітальєрів святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти, міжнародна правосуб'єктність, суверенітет.

Отрош В.М. Особенности международной правосубъектности Суверенного Военного Ордена Госпитальеров святого Иоанна Иерусалимского, Родоса и Мальты
Исследуются особенности международной правосубъектности Суверенного Военного Ордена Госпитальеров святого Иоанна Иерусалимского, Родоса и Мальты.

Ключевые слова: Суверенный Военный Орден Госпитальеров святого Иоанна Иерусалимского, Родоса и Мальты, международная правосубъектность, суверенитет.

Отрош Volodymur. The peculiarities of the international legal personality of the Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta
The article dwells on the peculiarities of the international legal personality of the Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta.

Key words: Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta, international legal personality, sovereignty.

Проблематика сучасного міжнародно-правового становища Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти (далі – Мальтійський Орден або Орден) нерозривно пов'язана з історією його виникнення, тому слід спочатку зупинитися на цьому питанні, щоб вірно розуміти подальший перебіг подій, пов'язаних з набуттям Орденем міжнародної правосуб'єктності. «Мальтійськими» рицарі Суверенного Ордену святого Іоанна Єрусалимського стали називатися лише з часу їх появи на острові Мальта. Перебування там тривало недовго – всього 268 років з 900-літньої історії Ордену. В історичному контексті і в хронологічній послідовності цей Орден, який був одним з перших рицарських орденів, заснованих у XII ст. в Єрусалимі, має такі на-

© *ОТРОШ Володимир Михайлович* – старший прокурор відділу Прокуратури міста Києва

зви: іоанніти, госпітальєри, Орден братів єрусалимського госпіталю святого Іоанна Хрестителя (латинською – *Fratres Hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani*), Орден Родоських рицарів (з 1310 р.), Орден Мальтійських рицарів (з 1530 р.), Мальтійський Орден, Суверенний (Державний) Орден Госпітальєрів святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти, Суверенний Військовий Мальтійський Орден Госпітальєрів (італійською – *Sovrano Militare Ospedaliero Ordine di Malta*, латинською – *Militiae Sancti Ioannis Baptistae Hospitalis Hierosolymitani, Ordo Melitensis*)¹. Як і інші рицарські ордени, Орден госпітальєрів виник у період Хрестових походів за звільнення Святої Землі і Гробу Господнього від невірних. Протягом усієї своєї багатовікової історії Орден вимушено змінював своє місцезнаходження і рицарі часто називалися за географічною ознакою («рицарі Кіпру», «рицарі Родосу», а потім «рицарі Мальти»), залишаючись завжди при цьому «рицарями-іоаннітами», «рицарями-госпітальєрами» або «Орденем святого Іоанна Єрусалимського».

Орден іоаннітів виник внаслідок реорганізації братства, утвореного у другій половині XI ст. (вірогідно, італійськими купцями з Амальфи) при госпіталі, який знаходився в Єрусалимі біля храму святого Іоанна Милостивого (пізніше – святого Іоанна Хрестителя). Настоятель братства Герард (помер у 1118–1120 рр.) приніс разом зі своїми сподвижниками чернечі обітничі і запровадив у громаді правила, засновані на статуті святого Августина. Діяльність іоаннітів була зосереджена, насамперед, на допомозі хворим, бідним і прочанам. Буллою «*Pia postulatio*» від 15.02.1113 р. Орден був офіційно затверджений Папою Пасхалієм II². Раймонд дю Пуї, настоятель іоаннітів у 1125-1158 рр., близько 1136 р. запровадив в Ордені статус рицарів, які приносили, як і інші брати, чернечі обітничі, але займалися охороною комплексу будівель у Єрусалимі, що належали іоаннітам: трьох церков, госпіталю, будинків для прийняття прочан і монастиря, де жили брати-ченці, які доглядали за хворими. Пізніше госпіталі та монастирі іоаннітів були засновані у Маргаті (Сирія) та у м. Акка.

Раймонд дю Пуї був першим, кому присвоїли титул магістра іоаннітів (титул великого магістра в Ордені запровадили у другій половині XIII ст.). Статут іоаннітів став діяти з 1180 р. Орден складався з рицарів за справедливістю (або рицарів за правом, французькою – *chevaliers de justice*), які мали благородне походження (більш ніж до 8-го коліна) і виконували керівні функції, братів-служителів (*fratres servants*) – деякі з них доглядали за хворими і допомагали прочанам, інші несли рицарське служіння, хоча і не походили з благородного роду, і капеланів (*fratres de chœur*), які займалися пастирською діяльністю. З XIV ст. титул рицаря (рицар за милістю – французькою – *chevaliers de grace*) можна було отримати і за вияв особливої мужності. Окрему групу складали донатори (латинською – *donator* – дарувальник) – миряни, які посвячували себе служінню Ордену або жертвували йому частину свого майна. До кінця XII ст. в Ордені нараховувалося близько 600 рицарів. Спочатку іоанніти носили чорне облачення з білими латинськими хрестами, які Раймонд дю Пуї замінив восьмикутним (згодом названий мальтійським), що символізував 8 євангельських заповідей блаженства; пізніше чорне облачення було замінено червоним³.

Заснувавши у Святій Землі низку фортець, іоанніти разом з тамплієрами стали головною військовою силою Єрусалимського королівства і брали активну участь у Хрестових походах, націлених на звільнення християнських святинь з-під влади мусульман. У XIII ст. іоанніти створили власний флот, чим значно

зміцнили свої позиції в Середземномор'ї. Земельні володіння, коменди (так звані командорства), які іоанніти отримували в Європі від світської влади, надходили у розпорядження заслужених рицарів, які називалися командорами. Доходи від цих володінь використовувалися для фінансування добродійної та військової діяльності іоаннітів. На початку XIV ст. іоанніти отримали значну частину майна ліквідованого Ордену тамплієрів; кількість командорств, що належали іоаннітам, збільшилася втричі (тільки в Європі їх було більше 600). У портових містах Європи (Марсель, Барі, Мессіна та інші) і вздовж головних шляхів пересування прочан до святих місць, іоанніти створили низку госпіталів і будинків для подорожувачих.

У жовтні 1244 р. армія Єрусалимського королівства, в якій було 7 тисяч рицарів (серед них були й іоанніти), зазнала нищівної поразки від військ єгипетського султана Бейбарса. Після падіння Акки (у 1291 р.), де в той час знаходилася головна резиденція іоаннітів, Орден був змушений залишити Святу Землю і переміститися на Кіпр. Завдяки сильному флоту, що базувався в Лімасолі, іоанніти стали головним супротивником турок на Середземному морі. У 1310 р. великий магістр Фульк де Вільларе завоював острів Родос, який займав важливе стратегічне положення в Егейському морі⁴. Це створило передумови для набуття Ордену суверенітету; невдовзі він отримав від Святого Престолу право встановлювати дипломатичні відносини з європейськими державами і чеканити власну монету. Авторитет Ордену в Європі зміцнювало і те, що обрання великого магістра іоаннітів затверджувалося Папою Римським.

До середини XIV ст. була проведена ґрунтовна реорганізація Ордену. Він був поділений на 8 національних провінцій, що називалися націями, (латинською – *linguae*, французькою – *langues*), які, в свою чергу, поділялися на великі пріорати, пріорати (або пріорства) і бальяжи (судові округи), на чолі яких стояли, відповідно, великі пріори, пріори і балії. Очолювали «нації» пільєри (французькою – *pilier* – стовп), резиденція яких знаходилася в Лімасолі, одночасно вони обіймали ключові посади в Ордені. Пільєр Провансу був великим командором (заступником великого магістра); пільєр Оверні – великим маршалом (командуючим сухопутними військами); пільєр Франції – великим госпітальєром (начальником усіх госпіталів і будинків для подорожувачих); пільєр Італії – великим адміралом (командуючим флотом); пільєр Англії – командуючим кавалерією; пільєр Кастилії та Португалії – великим канцлером; пільєр Арагона, Наварри і Каталонії – інтендантом; пільєр Німеччини – командуючим фортифікаційними спорудами. Вищу виконавчу владу в Ордені здійснював великий магістр за допомогою постійної ради, до якої входили рицарі великого хреста (пільєри, великі пріори і монастирські балії), і великої ради, яка складалася з членів постійної ради і старших за віком рицарів, по 2 від кожної «нації». Велика рада приймала рішення з найважливіших для життя Ордену питань, в т.ч. обирала нового великого магістра. Законодавча і судова влада, а також функція контролю належали генеральному капітулу⁵.

XV ст. стало для іоаннітів періодом сурових випробувань. У 1480 р. багатотисячна турецька армія здійснила напад на Родос, але іоанніти після відчайдушного опору (при якому великий магістр П'єр д'Обюссон отримав 5 поранень) відбили цю атаку. Однак, у 1522 р. значно переважуючі чисельно турецькі війська після 6-місячної облоги (під час якої турки втратили близько 100 тис. осіб) іоанніти вимушені були капітулювати, хоча і на досить гідних умовах:

1.01.1523 р. вони разом з великим магістром Філіпом де Вілье де л'Гль-Аданом залишили Родос на власних суднах, забравши цінне майно та архіви⁶.

В наступні роки резиденція Ордену змінювалася декілька разів, переміщуючись на Крит, в Мессіну, Вітербо, доки іоанніти не отримали у 1530 р. від імператора Карла V⁷ у ленну залежність острів Мальту (разом з островами Гоцо і Коміно, а також м. Триполі в Африці), де були відновлені орденські структури і побудовано госпіталь на 300 місць, пізніше названий Святою лікарнею. З часом іоанніти організували на Мальті школи хірургії, фармакології, математики, морської справи, побудували публічну бібліотеку. Досягнувши в той період розквіту своєї політичної могутності, іоанніти розпочали будівництво потужних фортець на Мальті, які забезпечили надійну базу для їхнього флоту, що контролював східну частину Середземномор'я і прославився в т.ч. чисельними перемогами над морськими піратами. У 1589 р. буллою Папи Сикста V⁸ «*Pastoralis est curae*» іоаннітам було дозволено застосування власних знаків відзнаки - мальтійських хрестів різного ступеня (при цьому спеціальне чернече облачення і тонзура були скасовані).

До 1747 р. у Мальтійського Ордену існували свої посольства у Римі, Відні, Мадриді і Парижі. У 1789 р. Орден нараховував 8 «націй», 22 великих пріорати, 19 бальяжів і більше 600 командорств (в т.ч. 256 - у Франції). Після того як французька революційна влада у 1792 р. конфіскувала все майно Ордену у країні, протекторат над мальтійцями взяла Росія, яка прагнула консолідувати монархічні сили в Європі та встановити свій вплив у Середземномор'ї. Великий магістр Еммануель де Роган, розраховуючи повернути Ордену доходи від майна острожського пріорату (заснованого у 1774 р.), який знаходився після другого поділу Польщі у володінні Російської імперії, у 1796 р. направив до Санкт-Петербургу для переговорів з імператором Павлом I графа Джуліо Літту. Імператор виявив на переговорах не лише готовність повернути іоаннітам вищезгадані доходи, але й велику заінтересованість у розвитку Ордену на території Росії. 4. 01. 1797 р. була підписана конвенція, згідно з якою засновувався російський великий пріорат Мальтійського Ордену (він повинен був складатися з 10 командорств, власниками яких могли бути лише російські піддані). Фердинанд фон Гомпеш, який став у 1797 р. новим великим магістром, запропонував Павлу I титул протектора (покровителя) Ордену, який у тому ж році був прийнятий імператором⁹.

У червні 1798 р. війська Наполеона I Бонапарта захопили і пограбували Мальту, де після Французької революції осіло багато французьких аристократів; іоаннітам довелося тікати до Трієсту (деякі з рицарів поступили на службу до Наполеона I, взявши участь у його єгипетській кампанії). У серпні 1798 р. рицарі російського великого пріорату, за підтримки іноземних рицарів, які знаходилися в Росії, визнали Гомпеша винним у здачі Мальти, оголосили про зняття з нього титулу великого магістра і попросили російського імператора очолити Мальтійський Орден. 13.11.1798 р. Павло I прийняв титул великого магістра і 29.11.1798 р. урочисто вступив на цю посаду, після чого заснував у Росії (28.12.1798 р.) поряд з католицьким великим пріоратом, греко-російський (православний) великий пріорат на чолі з спадкоємцем Олександром Павловичем (майбутнім імператором Олександром I) і помістив мальтійський хрест у російський герб, а 30.03.1799 р. у Санкт-Петербурзі створив Верховну раду для управління Орденем (окрім Павла I та його сина, до цієї ради ввійшли граф Салтиков, князь Лопухін і граф Ростопчин). Для нагородження за військові заслуги були засновані

20 командорств Ордену; знатні дворянські родини з дозволу імператора засновували також фамільні командорства¹⁰.

Незважаючи на те, що європейські держави і низка великих пріоратів визнали такі зміни у Мальтійському Ордені, Апостольський Престол не затвердив вимірності такої зміни керівництва, оскільки вона суперечила канонічному праву і чернечій конституції іоаннітів. З огляду на це, імператор Павло I вважається 72-м великим магістром Мальтійського Ордену *de facto*, але не *de jure*. Росії не вдалося також отримати у володіння Мальту, яка з 1800 р. контролювалася Англією. Імператор Олександр I, який зійшов на російський царський престол після вбивства Павла I, не прагнув отримати титул великого магістра іоаннітів; за його ініціативою пріорати Ордену надіслали свої кандидатури на цю посаду Папі Пію VII¹¹, який у 1802 р. вибрав з їх числа Бартоломео Русполі, а в 1803 р. під тиском Франції, Англії, Австрії і Королівства Обох Сицилій – Джованні Баттісту Томмазі. Згідно з угодою в Ам'єні (1802 р.), підписаною Францією, Англією, Іспанією, Голландією, Туреччиною і Австрією, Мальтійський Орден повинен був знову отримати у володіння Мальту, Гоцо і Каміно, однак Англія не повернула Мальту, внаслідок чого Томмазі влаштував резиденцію Ордену у Мессіні (на Сицилії), звідки вона була пізніше перенесена до Катаньї, у 1826 р. – до Феррари, а в 1834 р. – до Риму; тут вона знаходиться і понині.

Після смерті Томмазі у 1805 р. протягом декількох десятиліть Мальтійський Орден не обирав великого магістра, а лейтенанти, які правили Орденом, вибиралися генеральним капітулом і затверджувалися Папою Римським. Лише у 1879 р. традиція обрання великого магістра була відновлена Папою Левом XIII; великим магістром став Джованні Баттіста Ческі а Санта Кроче, який правив Орденом до 1905 р. Внутрішня структура Мальтійського Ордену на початку XX ст. зазнала суттєвих змін: зникли такі адміністративні одиниці, як «нації» і пріорати; значно зменшилася кількість ченців, зате стало більше мирян, які утворюють національні асоціації Ордену, і активно займаються добродійною діяльністю.

В даний час у Мальтійському Ордені існує 4 категорії рицарів: рицарі за справедливістю, або рицарі-професи (французькою – *chevaliers profis*), які приносять чернечі обітниць; рицарі послуху (французькою – *chevaliers d'obidience*), які дають урочисту обіцянку прагнути християнської досконалості і миру; рицарі благочестя (а також дами благочестя), які не дають спеціальних обітниць чи обіцянок; донатори (дарувальники). Нині в Ордені нараховується 36 рицарів-професів (з них 7 священників) і більше 12 тисяч дійсних членів з числа інших трьох категорій рицарів. У квітні 1997 р. у Римі відбувся надзвичайний генеральний капітул Мальтійського Ордену, на якому була проведена внутрішня реформа, націлена на підвищення ролі мирян і жінок в житті Ордену (тепер вони можуть входити до складу правління національних асоціацій Мальтійського Ордену).

На сьогодні життя і діяльність Мальтійського Ордену регулюються Конституцією 1961 р. і Кодексом (Зводом законів) 1966 р., затвердженими Святим Престолом. Кодекс, виданий Е. де Роганом у XVIII ст., є чинним як додаткове правове джерело, якщо його положення не суперечать вищезазначеним документам. У ст. 1 вищезгаданої Конституції говориться, що «Орден є юридичною особою і урочисто визнаний Святим Престолом. Він має правову кваліфікацію суб'єкта міжнародного права». Далі у ст. 3 зазначено: «Тісний зв'язок двох якостей Ордену, який є як релігійним, так і суверенним, не знаходиться у протиріччі з автономією Ордену як щодо здійснення суверенітету, так і стосовно пов'язаних з ним

прерогатив Ордену як суб'єкта міжнародного права у відносинах з державами»¹². Згідно з конституційними змінами 1997 р. відтепер новообраний великий магістр не потребує затвердження Папи Римського, а лише інформує його про своє обрання¹³.

Розглядаючи такий розвиток Мальтійського Ордену у правовому й історичному аспектах та його становище у системі сучасного міжнародного права, нам видається слушною думка німецького дослідника Г. Хафкемейра, який приходиться до висновку, що «неможливо не визнати, що правова суб'єктність Ордену як наслідок його наднаціональної діяльності впливає з самої суті правопорядку і ґрунтується на його природі, бо завдання Ордену не зв'язані державними кордонами. Правова суб'єктність Ордену виражається у тій обумовленій часом формі міжнародно-правової незалежності, яка необхідна Ордену для виконання його наднаціональних завдань. Суверенітет і міжнародно-правова дієздатність і правоздатність Ордену, згадані у *Carta Constitutionale* від 24 червня 1961 р., у *Code* від 1 листопада 1966 р. і позначені в офіційній назві Ордену, існують лише в залежності від цілей, які Орден переслідує з часу свого заснування»¹⁴.

Мальтійський Орден нині включає в себе 6 великих пріоратів (Риму, Чехії, Венесії, Неаполя і Сицилії, Австрії та Англії), 3 субпріорати, а також більше 50 національних асоціацій та об'єднань. Керує Мальтійським Орденем великий магістр (у 1988 р. їм став Ендрю Берті), який носить титул високоності (принца) і високопреосвященства (подібно кардиналу), за сприяння очолюваної ним Великої ради, що складається з великого командора, великого канцлера, великого госпітальєра, скарбничого і 6 радників, які обираються генеральним капітулом. Генеральний капітул скликається кожні 5 років. Велика рада (італійською – *consiglio compatto*) складається з постійної ради і представників великих пріоратів і скликається для виборів великого магістра Ордену. Резиденція великого магістра знаходиться в Палаццо ді Мальта (Рим, вул. Кондотті, 68), яка має з 1960 р. екстериторіальний статус. Окрім того, у Римі Мальтійському Ордену належить Палац магістрів на Авентинському пагорбі. У грудні 1998 р. Орден отримав у володіння на 99 років свою давню резиденцію – замок Святого Ангела на Мальті. Мальтійський Орден має власні суди першої інстанції і апеляційні суди. Апеляції на вироки Орденських судів можуть подаватися до Касаційного Суду Держави-Міста Ватикан, який у таких випадках, діючи за довіреністю від імені Мальтійського Ордену, може виконувати функції Верховного Суду. Колегія аудиторів, яка обирається генеральним капітулом, контролює фінансову діяльність Ордену.

Міжнародна спільнота ніколи не припиняла визнавати Мальтійський Орден суверенним і незалежним від будь-якої світської влади. Орден здійснює суверенні функції безперервно з тих далеких часів, коли він володів островом Родос. Суверенні функції Мальтійського Ордену включають в себе не тільки здатність укладати міжнародні договори, встановлювати і підтримувати дипломатичні відносини, брати участь у міжнародних організаціях, але й мати власну фінансово-грошову систему, мати власну поштову адміністрацію, власну незалежну юридичну систему з активним і пасивним правом законодавства тощо. На сьогодні головною місією Мальтійського Ордену як особливого суб'єкта міжнародного права є госпітальна діяльність – допомога хворим, жертвам військових дій і стихійного лиха; про це йтиметься докладно у наступній статті.

1. *Daniluk M.* Encyklopedia Katolicka / Daniluk M.. – Lublin, 1973. – S. 38–46.
 2. *Morris C.* The Papal Monarchy / Morris C. – Oxford, 1989. – P. 154–162. 3. *Настенко І.А.* История Мальтийского Ордена / И.А. Наситенко, Ю.В. Яшнев: кн 1. – М.: Издательство «Русская панорама», 2005. – С. 47–52. 4. *Андреев А.Р.* История Мальтийского ордена. XI–XX века / А.Р. Андреев, В.А. Захаров В.А., И.А. Наситенко. – М.: Издательство «Русская панорама», 1999. – С. 12–15. 5. *Захаров В.А.* Мальтийский орден: история и современность / Захаров В.А.: Кн. 1. – М.: Издательство «ОГНИ», 2003. – С. 73–76.
 6. *Настенко І.А.* История Мальтийского Ордена / И.А. Настенко, Ю.В. Яшнев: Кн. 1. – М.: Издательство «Русская панорама», 2005. – С. 199–209. 7. *Lanz K.* Staatspapiere zur Geschichte des Kaisers Karl V / Lanz K. – Stuttgart, 1845. – S.204. 8. *Del Re N.* Sisto V e la opera di organizzazione del governo centrale della Chiesa e dello Stato // Idea 36 (1980). – P. 41–53. 9. *Антошевский И.К.* Государственный Орден Св. Иоанна Иерусалимского, именуемый Мальтийским, в России / Антошевский И.К. – СПб., 1914. – С. 41–61. 10. *Законодательство императора Павла I.* – М.: Издательство «Зерцало», 2008. – С. 13–23. 11. *Encyclopedia dei Papi.* – Roma, 2000. – 3 vol. – P. 509–529. 12. *Constitutional Chapter and Code of the Sovereign Military Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta.* – Rome, 1961. 13. *Constitutional Chapter and Code of the Sovereign Military Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta.* – Rome, Bollettino Ufficiale, 12.01.1998. 14. *Hafkemeyr Georg B.* Der Malteserorden und die Völkerrechtsgemeinschaft / B. Hafkemeyr Georg // Der Joanniterorden der Malteserorden. Der ritterliche Orden des hl. Johannes vom Spital zu Jerusalem. Seine Geschichte, seine Aufgaben. – Köln: Wienand Verlag, 1988, S.432–433.

УДК 341.43

Д. О. КОВАЛЬ

МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ ГААЗЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У ВИПАДКУ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Вивчається питання контролю за виконанням Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 року. Звертається увага на зміну сутності сучасних збройних конфліктів. Констатується неможливість договірного переформатування існуючої системи міжнародно-правового захисту культурних цінностей. В зв'язку з цим вивчаються не лише закладені в Конвенцію контрольні механізми, але й такі, які описані в ній, проте не розглядаються як суто контрольні, а також неформальні, відбиток яких можливо знайти в практиці. Стверджується про необхідність розширення ролі неурядових міжнародних організацій в контролі за виконанням договорів у сфері захисту культурних цінностей у зв'язку із збройним конфліктом.

Ключові слова: культурні цінності, Гаазька конвенція, контроль за виконання Конвенції 1954 року, ЮНЕСКО, Генеральний комісар з культурних цінностей.

Коваль Д.А. Механизмы контроля исполнения Гаагской конвенции о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта

Изучается вопрос контроля выполнения Гаагской конвенции о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта 1954 года. Обращается внимание на из-

© КОВАЛЬ Дмитро Олександрович – асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин Національної академії «Одеська юридична академія»